

Handlingsplan för tillsyn av förorenade områden

Miljö- och byggnadsnämnden, 2026–2029

Fotograf: Evelina Johansson

Innehåll

Sammanfattning	4
Vad är ett förorenat område?	5
Varför tar Enköpings kommun fram en handlingsplan?	5
Styrande lagstiftning och ansvaret för föroreningar	5
Regeringens målsättning och de nationella miljömålen	6
Miljömålet Giftfri miljö	6
Giftfri miljö	6
God bebyggd miljö	6
Grundvatten av god kvalitet	6
Enköpings miljömål inom vatten	6
Handlingsplanens avgränsning	7
Tillsynsmål för förorenade områden	7
Nationell strategi för tillsyn av förorenade områden	7
Regionala tillsynsmål	8
Lokala tillsynsmål	8
Prioriteringsgrunder	8
Översiktsplanen	8
Klimatneutrala Enköping	9
Avfallsplan	9
Avfallsplanen mål 5 - Deponier	9
Vattentjänstplanen	10
Tillsynsmyndigheternas roll	10
Naturvårdsverket	10
Länsstyrelsen Uppsala	10
Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun	10
Mitt Miljösamverkan	11
Nätverket Renare Mark	11
Kommunens övriga organisation	11
Enköpings kommun som samhällsplanerare	11
Enköpings kommun som markägare	12
Enköpings kommun som samordnare för bidragsberättigade åtgärder	12
EBH-stödet och MIFO-metodiken	13

Nationell Databas (EBH-stödet)	13
MIFO-metodiken.....	13
Förorenade områden i Enköpings kommun	14
EBH-objekt i Enköpings kommun.....	14
Beskrivning av de vanligast förekommande branscherna	14
Verkstadsindustrier	14
Bilvårdsanläggningar	14
Plantskolor	15
Drivmedelshantering	15
Avfallsdeponier	15
Branscher med stor miljöpåverkan inom Enköpings kommun	16
Arbetet med Förorenade områden	16
Arbetet med fysisk planering och exploatering	16
Tillsynsarbetet.....	17
Strategi	17
Kompetens.....	17
Samverkan	17
Aktivitets- och tidsplan	17
Åtgärdstakt	17
Aktiviteter.....	18
Tidplan.....	18
Behov, resurser och finansiering.....	19
Taxefinansierad tillsyn	19
Skattefinansierad tillsyn	19
Behov och resurser.....	19
Samverkansarbete och utbildning.....	19
Revidering och uppdatering	20
Bilagor.....	20

Sammanfattning

I Enköpings kommun finns det 664 konstaterade eller potentiellt förorenade områden. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen har tillsynsansvar för flertalet. Tillsynsarbetet innefattar händelsestyrda och egeninitierade ärenden. Denna handlingsplan har tagits fram för att fungera som ett stöd i arbete med förorenade områden och är ett viktigt fundament för miljöavdelningens behovsutredning för tillsynen.

Handlingsplanen baseras på den vägledning som tagits fram av länsstyrelsen samt inspiration från andra kommuners handlingsplaner. I handlingsplanen läggs lägesbilden av förorenade områden, som är kända och misstänkta, i Enköpings kommun fram. Även mål, prioriteringar, strategi och hur tillsynsarbetet med förorenade områden ska utformas och bedrivas. I handlingsplanen inkluderas bland annat prioriteringsgrunder, resurser och resursbehov, ansvarsområden och tidsramar för arbetet.

Denna handlingsplan gäller år 2026–2029. Utöver funktionen som ett stöd för miljöenhetens arbete med tillsyn, ska den även vara tillgänglig för andra delar av kommunen som arbetar med förorenade områden som ett kunskapsunderlag.

Miljöavdelningens strategi i tillsynsarbetet med förorenade områden ska fokusera på att prioritera arbetsinsatser över objekt av riskklass 1 och 2 som bedöms ge bäst effekt för människors hälsa och miljön, starta tre tillsynsärenden varje år på högt prioriterade objekt, inventera och utreda konstaterade och möjliga PFAS-förorenade områden i enlighet med Naturvårdsverkets direktiv, inventera och utreda objekt som ännu inte är riskklassat enligt MIFO, öka kompetensen i arbetsgruppen (även jobba aktivt med andra delar av kommunen för att öka kompetensen i deras arbeten med förorenade områden), samverka med andra kommuner och inom medlemsorganisationer såsom Nätverket Renare Mark och Mitt Miljösamverkan.

Vad är ett förorenat område?

Förorenade områden är större eller mindre mark- eller vattenområden som innehåller hälso- och miljöfarliga ämnen. Vid ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga ämnets naturligt förekommande halt i omgivningen. Området innefattar även till exempel sediment eller byggnader.

Byggnader kan vara förorenade av den verksamhet som bedrivits, exempelvis via oljespill på golv, förorenat slam i ledningar så som till exempel kvicksilver från tandläkarmottagningar. Byggnader kan även vara förorenade av att miljöfarliga ämnen använts vid byggnationen, exempelvis kreosotimpregnerat virke eller andra byggnadsmaterial som senare konstaterats vara mindre lämpliga att använda såsom polyklorerade bifenyler (PCB).

Risken för föroreningsskada finns så fort någon form av miljöfarlig verksamhet som exempelvis bränslehantering, avfallsverksamhet, verkstad eller liknande bedrivits på en plats. Misstanke om föroreningsskada finns även vid äldre markutfyllnader så som avfallsdeponier eller gårdstippar.

Varför tar Enköpings kommun fram en handlingsplan?

Enköpings kommun har sammanställt denna handlingsplan för att uppmärksamma förorenade områden som existerar i kommunen och i vilken ordning de kommer att hanteras. Handlingsplanen anger aktuella mål och strategier samt tydliggör hur arbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet. Den är ett viktigt underlag vid arbete med behovsutredning för tillsynen och tillsynsplaneringen samt kan att den kan användas vid introduktion av nyanställda inom miljöavdelningen för att överskådligt beskriva arbetet med förorenade områden.

Handlingsplanen ska omfatta kommunens tillsynsarbete kopplat till förorenade områden samt vara ett verktyg för uppföljning av vilka objekt som har åtgärdats. Handlingsplanen ger en beskrivning över vilka förorenade områden som är vanligt förekommande i Enköpings kommun och utgår i första hand utifrån de föroreningsobjekt som finns med i EBH-stödet.

Det här är den andra handlingsplanen för förorenade områden som tas fram i Enköpings kommun och den löper över 4 år (2026–2029). Planen är 4-årig för att den bättre ska följa cykeln för den nationella tillsynsstrategin. Planen ska revideras årligen genom uppdatering av bilaga 1 med förteckning av prioriterade objekt samt redigering av text om så är påkallat. På sikt är målsättningen att handlingsplanen ska omfatta kommunens samlade arbete med förorenade områden, det vill säga även annat arbete än tillsyn.

Styrande lagstiftning och ansvaret för föroreningar

Ansvarig för undersökningar och efterbehandling är i första hand den som orsakat föroreningen. I andra hand kan fastighetsägaren vara ansvarig. I det fall någon vill utföra arbeten inom ett förorenat område får byggherren/entreprenören ett verksamhetsansvar som innebär att de måste vidta tillräckliga försiktighetsåtgärder för att inte riskera att sprida föroreningen.

Efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utreda föroreningssituationen och utföra de åtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

Lagar och regler kring förorenade områden återfinns i Miljöbalken (1998:808) med tillhörande förordningar och föreskrifter där nedanstående laghänvisningar särskilt kan

nämnas:

- Miljöbalken kapitel 9 om miljöfarlig verksamhet
- Miljöbalken kapitel 10 om verksamheter som orsakar miljöskador
- Miljöbalken kapitel 26 om tillsyn av miljöfarlig verksamhet
- Miljöbalken kapitel 15 om avfall
- Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
- Förordning (2004:100) om statsbidrag för utredning och efterbehandling av förorenade områden

Vägledning för tillsyn finns på bl.a. EBH-portalen (www.ebhportalen.se) och hos Naturvårdsverket (www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/fororenadeomraden/).

Regeringens målsättning och de nationella miljömålen

Det övergripande målet med miljöarbetet i Sverige är att vi ska lämna över ett samhälle till nästa generation där de största miljöproblemen är lösta. Sverige har satt upp 16 miljökvalitetsmål och ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat. Sveriges miljömål speglar de globala hållbarhetsmålen.¹ Av de sexton miljökvalitetsmålen är det tre som kan vara av vikt att ha koll på vid förorening av mark inom kommunen, nämligen: *Giftfri miljö*, *God bebyggd miljö* och *Grundvatten av god kvalitet*. Nedan följer riksdagens definition av de tre miljökvalitetsmålen.

Miljömålet Giftfri miljö

Giftfri miljö

Miljömålet *Giftfri miljö* definieras av riksdagen som följande: *Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystem är försumbara. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.*²

En precisering som riksdagen gjorde angår förorenade områden och följer: *Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljö.*

God bebyggd miljö

Miljömålet *God bebyggd miljö* definieras av riksdagen som följande: *Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. [...] Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.*

Grundvatten av god kvalitet

Miljömålet Grundvatten av god kvalitet definieras av riksdagen som följande: *"Grundvattnet ska ge en söker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag".*

Enköpings miljömål inom vatten

¹ <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/> (besökt 2025-07-22).

² <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/giftfri-miljo/> (besökt 2025-07-22).

Enköpings kommun har vissa uttryckliga hållbarhetsmål angående vatten som knyter an till förorenade områden. Bland annat ska belastningen på yt- och grundvatten från förorenade områden och/eller pågående verksamheter minskas.

Enköpings kommun har även nytecknat hållbarhetslöften för vatten 2025 – 2029, från Uppsala län. Enköpings kommun ska bland annat:

- samla och dela information för att kartlägga förorenade områden,
- prioritera kring olika förorenade områden baserat på risker i närliggande vatten eller risk för spridning av miljöfarliga ämnen,
- kartlägga och prioritera sanering av förorenade områden där utsläpp av miljögifter kan förvärras vid effekter av klimatförändringar,
- planera, implementera och/eller följa upp skyddsåtgärder för att spridning av olika ämnen från förorenade områden ska minskas,
- planera, implementera och/eller följ upp tekniker för att minska läckage eller spridning av PFAS och övriga miljöföroreningar från lakvatten i avfallsdeponier,
- planera, implementera och/eller följ upp sanering eller in-situ behandling för att minska spridning av PFAS och övriga ämnen till vatten och
- fortsatt kartlägga var i länet det kan finnas PFAS i marken, ytvatten och grundvatten för att skapa en bild av hur omfattande problemen med PFAS är.

Handlingsplanens avgränsning

Handlingsplanen omfattar endast miljö- och byggnadsnämndens arbete med förorenade områden i Enköpings kommun. Handlingsplanen omfattar inte PCB i byggnader som hanteras i den övriga löpande tillsynen.

Tillsynsmål för förorenade områden

Nationell strategi för tillsyn av förorenade områden

Mål för tillsynen är att flera områden som är föroreningsskadade ska åtgärdas av den som är ansvarig. Under perioden 2026–2029 ska tillsynsmyndigheter initiera tillsynsärenden om avhjälpande för minst 15 procent av objekten som tillhör riskklass 1 och 2 eller motsvarande. Idag finns det mer än 9 500 prioriterade förorenade områden med potentiellt mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa och miljö. Den egeninitierade tillsynen av tillsynsmyndigheterna är i dagsläget lågt prioriterad och utförs inte i den utsträckning som krävs för att undanröja allvarliga risker och förhindra att föroreningar sprider sig vilket kan leda till en förvärring av föroreningsskadorna.

Naturvårdsverket har satt upp specificerade mål för hantering av verksamheter som har kopplingar till brandbekämpning som brandövningsplatser, brandstationer och släckplatser eftersom dessa oftast är en orsak till PFAS-föroreningar i mark och grundvatten. Föroreningen påverkar människors hälsa, ekosystem och naturresurser. Brandövningsplatser är i särskilt fokus eftersom användningen av brandsläckningsskum med PFAS kan ha lett till allvarliga föroreningsskador. Om åtgärder för att avhjälpa föroreningar på dessa brandövningsplatser inte genomförs finns det stora risker att vattentäkter samt andra särskilt känsliga objekt drabbas. Med den kunskap som finns idag om PFAS och brandövningsplatser kan dessa områden betraktas som högt prioriterade områden, motsvarande riskklass 1. Tillsynen ska driva de utredningar och åtgärder som krävs för att minska risken av förorening till annat känsligt område.

Målet är att spridningsminskande eller avhjälpande åtgärder har påbörjats vid de brandövningsplatser där föroreningar riskerar att påverka vattentäkter eller andra särskilt känsliga objekt. För att nå detta mål har ett särskilt fokusområde upprättats i den nationella tillsynsplanen

där första steget är identifiering av dessa potentiellt PFAS-förorenade områden. Nästa steg är att kravställa provtagning för att avgränsa föroreningarna och så småningom eventuellt åtgärda desamma.

Regionala tillsynsmål

Vid sammanställningen av denna plan har inte Länsstyrelsen Uppsala uppdaterat sina tillsynsmål för år 2026 för förorenade områden. Denna plan kommer att uppdateras när Länsstyrelsen har publicerat aktuella mål för förorenade områden för kommande år.

Lokala tillsynsmål

Miljöavdelningen kommer att anpassa arbetet i tillsynen efter de nationella och regionala tillsynsmålen. Fokus kommer läggas på inventering och utredning av PFAS-förorenade områden, och att inventering av förorenade områden ska utföras genom egeninitierad tillsyn och riskklassning enligt MIFO-metodiken på objekt som ännu inte utretts.

Miljöavdelningen kommer starta minst tre tillsynsärenden av identifierade högt prioriterade objekt som ligger inom riskklass 1 och 2 varje år.

Miljöavdelningen håller utbildningar om förorenade områden för andra avdelningar inom kommunen vars arbete kan behöva hantera föroreningar i mark. Miljöavdelningen försöker också göra insatser i planarbetet för att kunna fånga upp problematik i ett tidigt skede för att arbetet med förorenade områden ska hanteras så effektivt som möjligt.

Prioriteringsgrunder

Miljöavdelningen är i stort behov av att inventera objekten, riskklassa dem samt att skapa objekt och upprätta ärenden i det interna handläggningssystemet Castor som avdelningen arbetar via. Miljöavdelningen ska också prioritera arbetet med PFAS-förorenade områden, bland annat brandövningsplatser och brandstationer utifrån Naturvårdsverkets riktlinjer.

Utöver inventeringen ska miljöavdelningen prioritera arbetsinsatser av förorenade områden som bedöms ha högst effekt avseende skydd för människors hälsa och miljö. Nedanför presenteras lämpliga prioriteringar att börja med:

- Objekt med riskklass 1 eller 2,
- Objekt med PFAS-föroreningar,
- Objekt med branschklass 1 eller 2 som inte är riskklassade,
- Objekt med pågående verksamhet som sammankopplas med föroreningar och
- Granskning av identifierade förorenade områden med lägre riskklasser (3 och 4).

Det finns utöver de nämnda prioriteringarna ett stort behov att se över, ta fram och uppdatera rutiner och mallar för olika typer av tillsynsärenden.

Övriga styrdokument

Översiktsplanen

Översiktsplanen är det viktigaste strategiska dokumentet i kommunens samhällsplanering och den bidrar till att förverkliga den politiska visionen av kommunens utveckling. Översiktsplanen ska beskriva hur mark- och vattenområden ska användas, och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planen är vägledande för planering, tillsyn och prövning.

Översiktsplanen innehåller flertalet ställningstaganden som ska bidra till en hållbar utveckling i kommunen. Även om översiktsplanen främst är ett instrument enligt plan- och bygglagen finns flertalet överlappande frågor med miljöbalken, bland annat för skydd av människors hälsa och miljö, skydd för naturen samt olika miljörisker. Miljöavdelningen involveras främst i olika prövningsärenden relaterade till miljöbalken eller i tidiga skeden vid framtagande av olika plandokument så som översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner, planprogram eller detaljplaner.

Kommunens översiktsplan antogs år 2025 och beskriver en möjlig utveckling för kommunens landsbygd och de mindre tätorterna fram till år 2040. Det finns sedan tidigare en fördjupad översiktsplan för Enköpings stad, Haga och Bredsand som antogs under år 2018. Den fördjupade översiktsplanen är planerad för revidering inom de kommande åren.

Klimatneutrala Enköping

Enköpings kommun ska bidra till ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart Enköping. Ambitionen är att kommunen ska vara klimatneutralt till år 2030. Enköpings kommun har år 2020 skrivit under Klimatkontraktet 2030. Enköping satsar på att arbeta proaktivt och visa att omställningen är prioriterad i byggande och utveckling av kommunen. Klimatomställningar prioriteras i alla verksamheter och bolag. Tillsammans med företag, fastighetsägare, civilsamhället, myndigheter och invånare jobbar kommunen mot ett mer hållbart Enköping.

Enköpings kommun har ett aktivt samarbete med 47 andra städer och sex myndigheter inom Viable Cities. Klimatkontraktet indikerar vad städer och myndigheter måste göra för att öka tempot i klimatomställningen. Enköping med andra involverade städer ska testa olika innovationer och nya arbetssätt för att bidra till omställningen. Kontraktet är ett verktyg som konkret visar på vad som behöver hända för klimatomställningen ska göras mer skyndsamt.

Avfallsplan

VafabMiljö är ett kommunalförbund bestående av 12 kommuner, inkluderat Enköpings kommun. Enligt 15 kapitlet 41 § (paragrafen) Miljöbalken (1998:808) ska en renhållningsordning antas av kommunfullmäktige i varje kommun. Renhållningsordningen innefattar avfallsplan och föreskrifter. Avfallsplanen ska innehålla uppgifter om kommunens åtgärder för att minimera avfallets mängd och farlighet. VafabMiljö har fått ansvar att ta fram avfallsplan och föreskrifter, men det är kommunfullmäktige som beslutar om renhållningsordningen i varje kommun. Avfallsplanen har satt upp mål att arbeta mot. Genom att arbeta med mål i avfallsplanen tillser man även att regionala, nationella och globala mål uppnås. I avfallsplanen för Enköpings kommun är det främst mål 5 som har relevans för arbetet med förorenade områden.

Avfallsplanen mål 5 - Deponier

Målområde 5 handlar om deponering. Avfallsdeponier är ett landområde där avfall från hushåll, industrier, askor från energiproduktion, förorenade jordmassor etcetera avyttras. Deponier innebär en samling av stora mängder av föroreningar och miljögifter på en begränsad yta. Deponering innebär en stor risk att ämnen läcker ut ur det deponerade avfallet med tiden. Idag finns inga aktiva deponier i Enköping kommun.

Avfallsplanen innehåller ingen information om hanteringen av förorenad mark till följd av avfallsdeponierna men har som uppsatt mål att senast år 2026 ska åtgärder utförts så att mängden förorenat vatten från befintliga anläggningar har minskat. Målet omfattas endast de deponier som VafabMiljö ansvarar för. Idag finns en avslutad deponi som faller inom VafabMiljös avfallsplan i Enköpings kommun: Annelundsdeponin.

Tillsynen över deponierna är inkluderade i den vanliga kontinuerliga tillsynen som Miljöavdelningen utför.

Vattentjänstplanen

I dagsläget finns endast en VA-plan från 2015. Arbete pågår med att ta fram en vattentjänstplan i Enköpings kommun. När vattentjänstplanen är antagen av fullmäktige kommer information om denna att läggas till här.

Tillsynsmyndigheternas roll

Tillsyn är samhällets viktigaste styrmedel för att säkerställa syftet med miljöbalken. Tillsyn handlar om att följa upp att lagstiftningen efterlevs, både genom kontroll, information och rådgivning. När det gäller förorenade områden är det sällan tydligt vem som är ansvarig och därför ska betala åtgärderna. När den frågan väl är utredd arbetar tillsynsmyndigheterna för att ansvariga verksamhetsutövare eller fastighetsägare utför och bekostar de utredningar och åtgärder som de är skyldiga att göra. En stor del av alla efterbehandlingar bekostas av verksamheter och exploatörer av mark.

Det är tillsynsmyndigheterna som ska kontrollera att de lagar och regler som finns i miljöbalken och dess förordningar följs av alla som är ansvariga för en misstänkt eller konstaterad förorening. För förorenade områden i Enköpings kommun kan både Länsstyrelsen Uppsala eller Miljö- och byggnadsnämnden i kommunen agera tillsynsmyndighet.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är samordnande myndighet inom arbetet med förorenade områden. Det innebär att Naturvårdsverket ansvarar för att samordna, prioritera och följa upp arbetet med förorenade områden på nationell nivå samt vägleda tillsynsmyndigheterna i deras arbete med tillsyn. Inom ramen för den nationella tillsynsstrategin har Naturvårdsverket bland annat åtagit sig att se över den befintliga tillsynsvägledningen rörande riskbedömning. Naturvårdsverket tar även fram riktvärden för markanvändning som är vägledande inom arbetet med förorenade områden. En annan av Naturvårdsverkets uppgifter är att administrera den statliga finansieringen för avhjälpande av förorenade områden där ansvarig helt eller delvis saknas och utvärdera vilka effekter den finansieringen får.

Länsstyrelsen Uppsala

Länsstyrelserna samordnar respektive läns arbete med förorenade områden. Länsstyrelserna driver egna tillsynsärenden, men de vägleder även kommunerna i tillsynen. På regional nivå är det länsstyrelserna som har det övergripande ansvaret och som prioriterar vilka efterbehandlingsprojekt som är mest angelägna att åtgärda med hjälp av statlig finansiering. De undersöker, utreder och riskklassar förorenade områden och förmedlar, och i vissa fall beslutar, om statlig finansiering till de högst prioriterade efterbehandlingsprojekten inom respektive län. Länsstyrelsen har även en granskande funktion vad gäller kommunens fysiska planering och tillsynsarbetet med förorenade områden samt fungerar som första överklagandeinstans för de kommunala besluten gällande förorenade områden.

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun

Miljö- och byggnadsnämnden är tillsynsansvarig nämnd vad gäller förorenade områden. Detta innebär att nämndens ansvarsområden innefattar nedan arbete:

- Tillsyn över förorenade områden där kommunen är tillsynsmyndighet.
- Utför planering, prioritering och uppföljning av tillsynsarbetet i kommunen.

- Inventering av pågående miljöfarliga verksamheter eller andra förorenade områden som kommunen har tillsyn över.
- Informerar Länsstyrelsen om uppdateringar till EBH-stödet gällande de EBH-objekt kommunen har tillsyn över.
- Granskar hur Plan- och exploateringsutskottet till kommunstyrelsen (PLEX) beaktar förorenade områden i den fysiska planeringen.

Mitt Miljösamverkan

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun är en del av Miljösamverkan Sverige genom Mitt Miljösamverkan. Inom Miljösamverkan Sverige samverkar länsstyrelserna med statliga myndigheter och kommuner kring tillsyn och vägledning inom miljöbalkens område. Samverkansorganet finns till för att utveckla arbetet med olika miljöfrågor. Mitt Miljösamverkan kan stötta kommunens arbete med bland annat:

- olika kunskapsunderlag,
- tolkningsstöd av lagstiftning,
- tillsynskampanjer,
- stöd i ärendeprocesser och
- nätverk och erfarenhetsutbyte för miljöinspektörer.

Nätverket Renare Mark

Nätverket Renare Mark är en öppen och obunden intresseorganisation för alla som arbetar med förorenade områden där Enköpings kommun är medlemmar. Organisationens ambition är att uppmärksamma efterbehandling av förorenade områden ur ett samhällsperspektiv. Aspekter som inkluderas i arbetet är tekniska, naturvetenskapliga, ekonomiska, juridiska, kulturella och sociala. Syftet med organisationen är att verka som ett forum för att stötta utveckling inom efterbehandling av förorenade områden och skapa kontakt mellan berörda grupper med sammankoppling till förorenad mark. De verkar för att öka kontaktytor och lyfta kunskap genom att arrangera möten, seminarier, konferenser och skapa arbetsgrupper och sträva framåt i specifika frågor.

Kommunens övriga organisation

Enköpings kommun som samhällsplanerare

Enköpings kommun tar fram planer och fattar beslut om utveckling för olika geografiska områden. Det kan handla om framtagande av översiktsplaner, detaljplaner, förhandsbesked, bygglov eller tillståndsgivning. Det finns flera olika beslutande instanser inom kommunen från kommunfullmäktige till utskott. Miljö- och byggnadsnämnden (MBN) och Kommunstyrelsen tillsammans med dess plan-, mark- och exploateringsutskott (Plex) är de främsta beslutsfattarna i ärenden som berör samhällsplanering. Även teknisk nämnd har ansvarsområden kopplade till allmän plats och vatten- och avloppsfrågor. Medan Plex-utskottets uppdrag är koncentrerat till beslut i ärenden med stöd i plan- och bygglagen, fattar MBN beslut med stöd av både miljöbalken och plan- och bygglagen.

Kommunen har planmonopol vilket innebär att kommunen har ensamrätt att bestämma hur marken ska användas och bebyggas. Markens lämplighet för den avsedda bebyggelseutvecklingen bedöms alltid inför beslut. Bedömningen omfattar bland annat frågor om förorenad mark och genomförs på samtliga planeringsnivåer, från översiktsplaner ner till bygglovsskedet. Bedömningens inriktning och detaljeringsgrad varierar dock beroende på planeringsnivå.

På den mest övergripande planeringsnivån, översiktsplanen, vägs olika faktorer samman för att bedöma markens lämplighet för den utveckling som planen möjliggör för. I detta skede genomförs

inga utredningar. Istället utgår kommunen från tillgängliga data i det nationella EBH-stödet i dialog med miljöavdelningen. I nästa formella planeringsskede, detaljplanen, ska det däremot säkerställas att marken är eller kan göras lämplig för ändamålet. Därför behöver det utredas om, att och hur platsen behöver efterbehandlas innan bygglov kan beviljas. Här kan det därför krävas olika utredningar för att klargöra föroreningens art, omfattning, läge och påverkan på omgivningen. Undersökningen ska också redovisa vilka åtgärder som behöver vidtas på sådant sätt att den miljömässiga och ekonomiska rimligheten framgår. Även här utgår kommunen från EBH-stödet och ska genom samverkan internt bedöma om och hur ytterligare provtagning behöver göras för att bedöma platsens lämplighet för den planerade användningen.

Enköpings kommun använder också ett tredje planeringsskede som processmässigt och geografiskt finns mellan en översiktsplan och en detaljplan: planprogram. Ett planprogram är inte obligatoriskt att ta fram så som översiktsplan och det är inte juridiskt bindande så som en detaljplan. Planprogrammet kan fördjupa sig i olika undersökningar eller komplexa frågeställningar för att utreda hur ett område kan utvecklas. Beroende på platsens förutsättningar kan det krävas utredning eller undersökning av marken för att kunna gå vidare till nästa skede som är detaljpaneläggning. Ett exempel på planprogram i Enköpings kommun är projektet benämnt Plantskolan.

Utöver dessa tre skeden bedöms även markens lämplighet vid förhandsbesked och bygglov utanför detaljpanelagda områden.

Det är verksamheten för strategisk planering som har ansvaret att ta fram förslag till översiktsplaner, program och detaljplaner medan bygglovsavdelningen har ansvaret för förhandsbesked och bygglov. Miljöavdelningens expertis är central för rådgivning internt och för att i tidig dialog avgöra hur olika markområden med föroreningar bör hanteras i respektive planeringsskede. Miljöavdelningens betydelse i samhällsplaneringen förstärks också genom nämndens uttalade ansvar att svara för ett aktivt deltagande i samhällsplaneringen och verka för att bidra med kompetens inom nämndens ansvarsområde i tidiga skeden. MBN tillsammans med Plex-utskottet ska tillsammans verka för en hållbar utveckling i kommunen där hantering av förorenad mark är en viktig faktor.

Enköpings kommun som markägare

Avdelningen mark- och exploatering ansvarar för att utföra undersökning och vid behov sanering av förorenad mark (ofta nedlagda deponier) i de fall kommunen är markägare eller tidigare har varit verksamhetsutövare.

Det finns en årlig budget som används för att undersöka föroreningssituationen inom de nedlagda deponierna, undersökningarna ska göras i enlighet med prioriteringslistan för MIFO-objekt. Budgeten är dock begränsad, varför det saknas förutsättningar att genomföra saneringsarbeten utan att extra budget för sanering tilldelas.

Mark- och exploatering har utöver detta möjlighet att undersöka föroreningar när beslut har fattats om att starta exploateringsprojekt. I exploateringsprojekt tas markmiljöundersökningar fram inom ramen för detaljplaneprocessen när behov påvisas. Markmiljöundersökningar tas även fram när kommunen i rollen som markägare är ansvarig för miljöföroreningar. Om ett MIFO-objekt, eller annan förorening finns identifierad inom exploateringsområdet tas behovet av undersökning och eventuell sanering med som en förutsättning för projektets genomförande utifrån det planerade ändamålet för detaljplanen i inriktningsbeslut.

Enköpings kommun som samordnare för bidragsberättigade åtgärder

Enköpings kommun kan i vissa fall åta sig en roll som samordnare för bidragsberättigade åtgärder. Detta är aktuellt endast när det saknas en verksamhetsutövare eller markägare att som har ett

ansvar gällande provtagning och sanering. Det krävs också att åtgärderna är berättigade till bidrag från Naturvårdsverket. Dessa bidrag söks per projekt och ansökan görs via länsstyrelserna som tillsammans med kommunerna begär ersättning via Naturvårdsverket. I dagsläget har Enköpings kommun inget sådant pågående bidragsprojekt, men tidigare har kommunen varit huvudman för saneringen av Enköpingstväkten – Uppsala läns då mest förorenade område.

EBH-stödet och MIFO-metodiken

I arbetet med de förorenade områdena finns nationellt framtagna stödsystem och processer för att underlätta och likforma arbetet med dessa områden. Nedan finner du en kort sammanställning över dessa.

Nationell Databas (EBH-stödet)

Länsstyrelsen äger och uppdaterar den nationella databasen som används för samordning och uppföljning av åtgärder – till vardags kallad efterbehandlingsstödet (EBH-stödet). Databasen ägs och förvaltas av länsstyrelserna gemensamt och är även tillgänglig för Naturvårdsverket. Syftet med databasen är att samla information om eventuellt och konstaterat förorenade områden så att informationen kan användas för prioritering av efterbehandlingsinsatser (lokalt, regionalt och nationellt). Uppgifterna kring en misstänkt eller konstaterad förorening (EBH-objekt) i databasen är knuten till ett unikt ID-nummer. Databasen används också för att bevara information om var och vilka eventuella föroreningar som lämnats kvar efter efterbehandlingsåtgärder. Uppgifterna i databasen utgör även underlag vid till exempel fysisk planering och exploatering samt synliggör framdriften i arbetet med åtgärder av förorenade områden.

MIFO-metodiken

Arbetet med att utreda och undersöka förorenade områden sker stegvis. I ett första skede är syftet att få svar på om området är förorenat samt om det finns ett behov av att gå vidare med fördjupade undersökningar. Provtagning kan behöva ske i jord, grundvatten, ytvatten, sediment, inomhusluft, byggnadsmaterial med mera. En riskbedömning utförs i varje steg och med hjälp av dessa prioriteras de objekt med störst risker för fortsatta utredningar.

Vid identifiering av ett potentiellt förorenat område tilldelas objektet en branschklass utifrån en lista framtagen av Naturvårdsverket. Branschlistan innehåller branschnamn, branschkommentar, branschklass, branschspecifika föroreningar och övrig kommentar och andra relaterade föroreningar. Branschklass är den generella riskklassen för en viss bransch och bygger vilken typ av föroreningar som kan väntas förekomma.

Det finns 4 klasser och branscher med högst risk tilldelas klass 1. Efter att objektet fått en branschklass ska en inventering göras och objektet tilldelas en riskklass från 1–4. I och med riskklassningen görs en översiktlig bedömning av de risker för människors hälsa och miljön som det förorenade området kan innebära idag och i framtiden. Detta görs genom att väga samman föroreningarnas farlighet, föroreningsnivån, spridningsförutsättningar samt känsligheten/skyddsvärdet för objektet.

Inventeringen börjar med områdena i de högsta branschklasserna och görs enligt Naturvårdsverkets framtagna Metodik för Inventering av Förorenade Områden (MIFO). De områden som tilldelas riskklass 1 eller 2 är prioriterade att undersöka genom provtagningar av bland annat mark och grundvatten. Områden i riskklass 3 och 4 är inte prioriterade. En ändrad markanvändning kan innebära att riskklassen behöver revideras. MIFO metodiken har två faser. Fas 1 omfattar en orienterande studie och resulterar i en riskklassning. Fas 2 omfattar en översiktlig undersökning och en ny riskklassning. Metodiken beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 4947 "Inventeringsmetodiken MIFO/Bedömningsgrunder för förorenade områden".

Det finns många olika åtgärder att ta till för att efterbehandla ett förorenat område. Vanligast är med åtgärder som tar bort föroreningskällan till exempel schaktning, men åtgärder kan även vara administrativa som att exempelvis sätta upp stängsel eller införa restriktioner för vad man får göra på området. Vilken åtgärd som är lämpligast bedöms från fall till fall. Det kan ta lång tid från det att ett förorenat område upptäcks till att platsen blir slutligt åtgärdad

Förorenade områden i Enköpings kommun

EBH-objekt i Enköpings kommun

I Enköpings kommun finns det 664 misstänkta eller identifierade förorenade områden – information har hämtats från EBH-stödet som hämtades 2025-09-04. Alla objekt är branschklassade. Utav 664 objekt är 189 objekt riskklassade från 1 till 4. Eftersom det är ett sådant stort antal objekt som fortfarande inte blivit riskklassade föreligger det ett stort behov av inventering.

Tabell 1. Branschklassade objekt.

Branschklass	Antal	Ej riskklassade
1	10	7
2	296	133
3	290	267
4	64	64

Tabell 2. Riskklassade objekt.

Riskklass	Antal	Antal med objekt i Castor	Antal ärenden i objekten
1	10	10	5
2	68	37	12
3	101	-	-
4	10	-	-
Oklassade	475	-	-

Beskrivning av de vanligast förekommande branscherna

I Enköping kommun är de vanligaste förekommande branscherna bland MIFO-objekten bilvårdsanläggningar, verkstadsindustrier med eller utan halogenerade lösningsmedel, plantskolor och handelsträdgårdar, drivmedelshanteringsanläggningar och avfallsdeponier.

Verkstadsindustrier

Verkstadsindustrier orsakar ofta föroreningar från tungmetaller och oljeföroreningar. Flertal av dessa industrier och verkstäder använder även klorerade (halogenerade lösningsmedel) vid avfettningsprocesser. Branschspecifika föroreningar som vanligtvis hittas i mark är klorerade alifater (Tri- och Tetrakloreten, Dikloreten), Alifatiska kolväten (Hexan, Oktan), PAH (Antracen, Naftalen, Benso(a)pyren).

I Enköping finns det 109 verkstadsindustrier. Utav 109 använder 30 halogenerade lösningsmedel i verksamheten. Av de 109 objekt är 20 riskklassade, och resterande är endast branschklassade. Objekten har klassats in i branschklass 2 och 3.

Bilvårdsanläggningar

Bilvårdsanläggningar är oftast biltvättar och fordonsverkstäder som arbetar med underhåll, lackering, reparation och plåtarbeten. Branschspecifika föroreningar som vanligtvis hittas i marken är alifatiska kolväten (Hexan, Oktan), PAH (Antracen, Naftalen, Benso(a)pyren). I Enköpingskommun

finns det 102 objekt. Utav de 102 objekten är 2 riskklassade i riskklass 3. Objekten är alla klassade som branschklass 3.

Plantskolor och handelsträdgårdar

Bekämpningsmedel är en vanlig förekommande förorening vid nedlagda plantskolor och handelsträdgårdar där dessa medel användes för att hålla skadedjur borta från odlingarna. Organiska bekämpningsmedel som DDT blev populärt på 1940-talet och användes flitigt fram till 1970-talet. Därefter blev medlets negativa effekter för människans hälsa och miljön känt och därmed förbjöds många bekämpningsmedel. Rester från bekämpningsmedlen kan finnas främst i de övre jordlagren. Bekämpningsmedlen binder oftast hårt till organiska material. Grundvatten är ofta påverkat av vattenlösliga bekämpningsmedel och dess nedbrytningsprodukter. Branschspecifika föroreningar som vanligtvis hittas i mark är pesticider såsom både klorerade och ej klorerade (Organiska pesticider), PAH (Antracen, Naftalen, Benso(a)pyren) och Bly (Pb).

I Enköpings kommun finns 98 plantskolor på listan av förorenade områden. Plantskolorna är branschklassade som 2 och 4. Av de 98 plantskolorna är 35 inte riskklassade. De som är riskklassade hamnar mellan 1 och 4.

Drivmedelshantering

Mark riskerar att förorenas genom läckage från markanlagda cisterner och tillhörande rörledningar, oljeavskiljare eller spill från drivmedelspumpar när drivmedel förvaras och/eller säljs. Kolväten har en tendens att ha hög rörlighet i marken beroende på föreningens struktur och markens sammansättning. Lättare kolväten sprider sig snabbare generellt än tyngre och det finns risk för att förorening av angränsande markområde och grundvatten sker. Branschspecifika föroreningar som vanligtvis hittas i marken är alifatiska kolväten (Hexan, Oktan) och Aromatiska kolväten (Bensen, Xylen, Tolen).

46 verksamheter som hanterat drivmedel finns på objektslistan. Alla drivmedelshanteringsanläggningar är branschklassade till grupp 2. Av de 46 verksamheterna är 43 inte riskklassade, medan de tre resterande är riskklassade mellan 2 och 4.

Avfallsdeponier

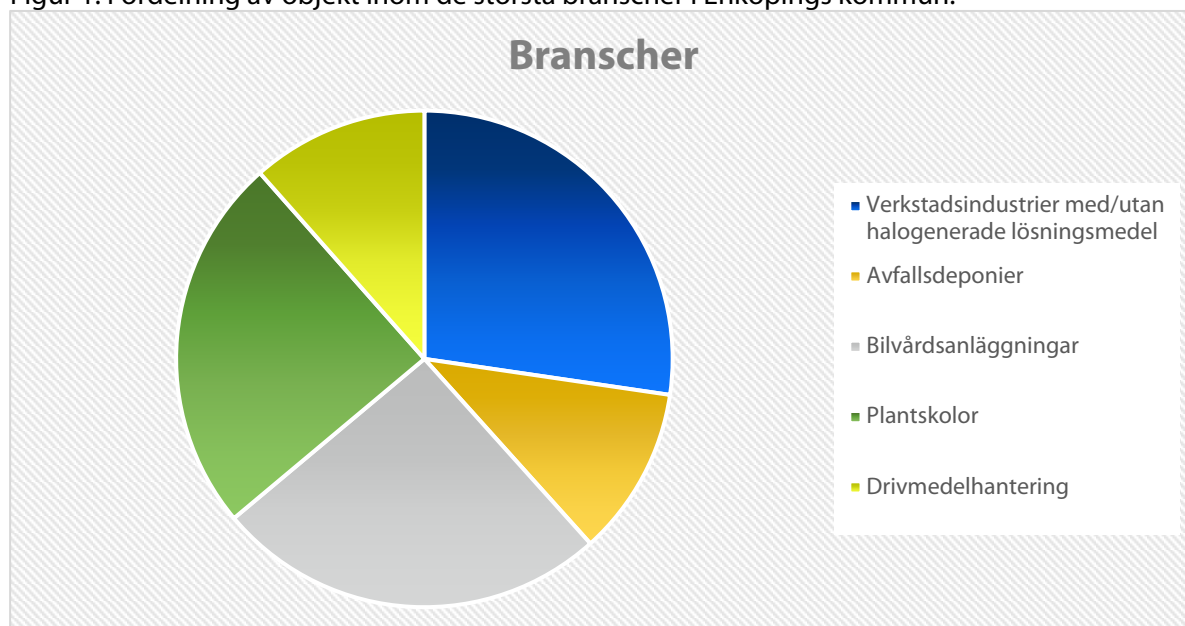
Avfallsdeponier består vanligtvis av antingen schaktmassor, industri- eller hushållsavfall som kan innehålla många olika typer av miljögifter och föroreningar. Deponier producerar också lakvatten som riskerar att sprida dessa föroreningar till omgivande mark och vatten.

Branschspecifika föroreningar som vanligtvis hittas i marken är alifatiska kolväten (Hexan, Oktan), Bly (Pb) och högfluorerade ämnen (PFAS).

Det finns 44 avfallsdeponier på MIFO-listan. Alla objekt är branschklassade till grupp 2. Tre objekt tillhör riskklass 1, både riskklass 2 och 3 finns 16 objekt och nio objekt är inte riskklassade i nuläget.

Deponierna ingick tidigare i ett eget projekt men detta har avvecklats 2025. Istället har deponierna integrerats i den allmänna tillsynen och det kontinuerliga arbetet med förorenade områden. Arbetet i kommunen med de olika förorenade områdena prioriteras efter riskklass - deponierna särbehandlas inte i jämförelse med andra förorenade områden. Målet är att jobba mot att klassificera enligt MIFO fas 1 där det inte gjorts tidigare. Kompletterande undersökningar och provtagning ska göras där kommunen är ansvarig. Prioriteringsordningen sker emellertid utifrån alla identifierade objekt av förorenade områden på objektslistan från länsstyrelsen och deponierna får i nuläget inte företräde.

Figur 1. Fördelning av objekt inom de största branscher i Enköpings kommun.

Branscher med stor miljöpåverkan inom Enköpings kommun

Kemtvättar

I Enköping finns det nio MIFO-objekt där kemtvättar har hanterat klorerade lösningsmedel. En av dessa, Enköpingstvädden i Myran-området, har haft en betydande påverkan på stadens grundvatten på grund av spridningen av dessa kemikalier. Saneringen av detta objekt genomfördes under 2023-2024, men förhöjda halter av föroreningar kvarstår fortfarande i den föroreningsplym som sträcker sig söderut från objektet längs Enköpingsåsen till stadskärnan och vattentäkten på Munksundet. Föroreningshalterna förväntas bli lägre över tid och övervakning av halterna i grundvattnet sker genom ett kontrollprogram.

Brandövningsplatser och brandstationer

Det finns en brandövningsplats som har drivits i kommunal regi i Tärby, strax väster om Enköping. På denna plats har övningar genomförts med brandskum innehållande PFAS, en grupp kemikalier som kan vara skadliga för människors hälsa och miljön. På grund av dess vattenlöslighet kan de få stor spridning i miljön. De kan spridas långa sträckor via yt- och grundvatten och ge påverkan på recipienter långt från källområdet. Utredning av föroreningssituationen inom brandövningsplatsen har påbörjats under 2024 och 2025.

I Enköpings kommun finns fyra brandstationer: Enköping, Örsundsbro, Veckholm och Fjärdhundra. Det finns även nedlagda stationer i Fjärdhundra, Veckholm och Örsundsbro. På dessa platser har brandskum med PFAS hanterats, vilket innebär att det kan finnas risk för förorening av PFAS i mark, yt- och grundvatten i dess omgivning.

Brandsläckningspunkter

Enligt data från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) finns det 181 platser registrerade i kommunen där brandskum har använts vid Räddningstjänstens släckinsatser. Dessa platser är misstänkt förorenade med PFAS och kommer att registreras som egna objekt i MIFO-databasen för vidare utredning och hantering.

Arbetet med Förorenade områden

Arbetet med fysisk planering och exploatering

Miljöavdelningen jobbar aktivt med mark och exploatering och upplyser om kommunens roll som verksamhetsutövare av miljöfarlig verksamhet som bidrar eller har bidragit till förorening och som fastighetsägare till förorenad mark.

Tillsynsarbetet

Miljöavdelningens tillsynsarbete inom förorenade områden omfattas av egeninitierade respektive händelsestyrda ärenden. Ett händelsestyrt ärende innebär ett ärende som kommer in till miljöavdelningen när en förorening påträffas och anmäls. Detta sker oftast i samband vid bygg- och exploateringsarbeten eller när en miljöfarlig verksamhet läggs ner eller flyttas. Enligt svensk miljölagstiftning (10 kap. 11 § Miljöbalken (1998:808)) ska tillsynsmyndigheten upplysas när en förorening påträffas på en fastighet. Tillsynsmyndigheten deltar i avhjälpandet av det förorenade området för att säkerställa att lag upprätthålls och föroreningen behandlas på ett korrekt sätt.

Miljöavdelningen har även i uppgift att granska och yttra sig vid förslag på detaljplan eller ändring av befintlig detaljplan som omfattar potentiella eller redan konstaterade förorenade områden. Innan en ny detaljplan tas måste marken enligt lag vara lämplig för användning, det vill säga att mark inte ska vara förorenad.

Egeninitierad tillsyn innefattar prioriterade objekt som redan riskklassats, samt kontinuerligt arbete att inventera och riskklassa objekt som ännu endast har blivit branschklassade. Det är viktigt att upprätthålla en kontinuerlig fokusering på den egeninitierade tillsynen eftersom den enkelt bortprioriteras av att många händelsestyrda ärenden inkommer. Miljöavdelningen kan genom att aktivt målstyra tillsynen åstadkomma nödvändiga framsteg med den egeninitierade tillsynen.

Strategi

Kompetens

I dagsläget arbetar det fem miljöinspektörer helt eller delvis med förorenade områden. Enköpings kommun har under 2025 valt att investera i arbetet med förorenade områden och har två anställda som jobbar heltid med arbetsuppgifterna.

Miljöenheten ska arbeta för att öka kompetensen inom tillsynen av förorenade områden. Detta kommer att förverkligas genom bl.a. följande aktiviteter:

- Alla miljöinspektörer som handlägger och bedriver tillsyn inom förorenade områden ska ha gått en grundkurs i förorenade områden, antingen genom Länsstyrelserna, SIPU eller motsvarande.
- Miljöinspektörer ska fortsätta ta del av uppdaterad och relevant information vid myndighets- och aktivitetsträffar som anordnas av Länsstyrelsen, Mitt Miljösamverkan med flera.
- Minst två miljöinspektörer, med inriktning förorenade områden, ska delta vid Mälarlänsträffen (MLU) varje år.
- Tid ska avsättas i tillsynsplanen för att ta fram rutiner och mallar av kvalitet för olika ärendetyper inom förorenade områden.

Samverkan

Miljöenheten ska verka för att samarbeta med andra tillsynsmyndigheter som arbetar med förorenade områden. Detta ska genomföras genom att:

- Hitta lämpliga samverkansform att delta igenom till exempel Mitt Miljösamverkan.

Aktivitets- och tidsplan

Åtgärdstakt

Det nationella målet är att alla förorenade områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa och miljön ska vara åtgärdade till år 2050.

Som redovisats ovan finns det 78 objekt på länsstyrelsens objektlista med riskklass 1 och 2 i Enköpings kommun. Av dessa 78 objekten finns det 17 aktiva ärenden kopplade till 17 objekt i det interna handläggningssystemet Castor. I dessa 78 objekt ingår även objekt där Länsstyrelsen Uppsala är tillsynsmyndighet för föreningen.

Utöver den händelsestyrda och kontinuerliga tillsynen har Miljöavdelningen resurser att starta 3 större tillsynsärenden per år. 2025 är det 25 år till år 2050. Med de resurser som finns tillgängliga för Miljöavdelningen i dagsläget kommer det ta runt 20 år att starta ärenden för varje kvarvarande objekt.

Detta innebär dock att få objekten utredda, provtagna och vid behov åtgärdade kommer ta ytterligare tid utöver detta. Resterande 475 objekten från länsstyrelsens lista som idag inte är MIFO-klassade är inte inräknade. Det är svårt att bedöma riskklassen som kommer tilldelas dessa objekt innan en utredning har skett vilket innebär att mängden objekt i riskklass 1 och 2 kan komma att öka.

I enlighet med Naturvårdsverket riktlinjer kommer Miljöavdelningens prioriterade inventering av brandövningsplatser, brandstationer och möjligtvis släckningspunkter resultera i, med stor sannolikhet, upptäckt av flertal PFAS-föroreningar utöver de redan kända. Utifrån resurser tillgängliga och det arbetet som tillkommer kommunen är det förväntade nationella tidsmålet för år 2050 svårt att förverkliga utan tillskott av mer resurser.

Aktiviteter

Under 2026-2029 ska miljöavdelningen arbeta med följande aktiviteter:

- Initiera 3 nya tillsynsärenden per år för objekt med riskklass 1 och 2.
- Kontinuerligt utbilda inspektörer inom förorenade områden genom exempelvis Mälarlänsträffar och Länsstyrelsernas Grundutbildning eller nätverket Renare Mark.
- Kontinuerligt uppmärksamma frågor om förorenad mark vid exploatering av mark, i bygglov samt detaljplan och översiktsplaner.

Ta fram relevanta och kvalitetssäkrade mallar för arbete med förorenad mark.

Tidplan

Under 2026 ska miljöavdelningen fokusera på att driva de projekt som initierades 2025 samt starta nya ärenden på nedan objekt:

- Gryta bilskrot
- Hamnområdet
- Kabetippen

Hamnområdet och Kabetippen ligger inom fastigheter som är planerade för exploatering inom kommande år varför arbetet med att utreda och ev. åtgärda dessa är prioriterat. Gryta bilskrot är det enda nu identifierade objektet i riskklass 1 som inte är påbörjat något arbete med.

Utöver detta kommer inventering av potentiellt PFAS-förorenade områden vara prioriterat under 2026 inför kommande tillsynsinsatser.

Kommande period (2027-2029) ska följande prioriteras:

- Påbörja ansvarsutredning och kravställning av PFAS-förorenade områden.
- Ytterligare 9 ärenden ska startas på objekt med riskklass 1 eller 2 enligt prioriteringslistan i Bilaga 1.

Behov, resurser och finansiering

Taxefinansierad tillsyn

Tillsyn av förorenade områden ska i första hand bekostas av den som orsakat eller bidragit till att sprida en förorening. Denna typ av tillsyn brukar benämnas taxefinansierad, d.v.s. att den bekostas av den som tillsynen riktar sig emot.

Det är sällan ett tillsynsärende bekostas helt av verksamheten som förorenad. Vanligtvis ingår delar i ärendet av mer allmängiltig karaktär – såsom inläsning om specifika ämnen eller liknande. Den typen av tillsynstid bekostas ofta av skattekollektivet.

Ansvarsutredningar debiteras den verksamhet som utpekats som ansvarig för föroreningen.

Skattefinansierad tillsyn

En del av tillsynen som bedrivs bekostas av skattemedel. Det som ingår i denna typ av tillsynsarbete kan exempelvis vara utbildningar, inläsning i allmänhet om förorenade områden, viss typ av inventerings- och riskklassningsarbete samt informationsinsatser om förorenad mark. Miljöavdelningen lämnar ut information om förorenad mark både till exploatörer, markägare och andra intressenter samt informerar om vad det innebär att äga en förorenad fastighet.

Behov och resurser

Miljöavdelningen har idag två heltidstjänster med fokus på förorenad mark. Behovsutredningen för 2026-2028 visar på ett resursunderskott på ca 2,5 heltidstjänster vilket innebär att avdelningen tvingas prioritera hårt mellan den tillsyn som ska utföras inom området förorenad mark. Under 2025 har det påbörjats 3 större ärenden inom förorenad mark vilka kommer att pågå minst under 2026, troligen även en bit in på 2027. Detta innebär att varje ärende som initieras har en löptid på minst ett par år innan området är sanerat och klart.

Dessa ledder gör att åtgärdstakten inte kan hållas så hög som vi skulle önska, speciellt när det är områden som vi vet kommer att ta resurser i anspråk då föroreningssituationen är omfattande och där flera verksamheter har bidragit till föroreningarna historiskt. Ett sådant exempel är hamnområdet som på sikt planeras att bli bostadsområde. Ett sådant område kommer att vara högt prioriterat under lång tid, särskilt när det närmar sig exploateringsfas. I perioder när arbetet med ett sådant objekt pågår kommer miljöavdelningen inte mäka med att initiera fler ärenden det året som arbetet är som intensivast.

Samverkansarbete och utbildning

I den nationella tillsynsstrategin för kommande period kommer extra fokus läggas på att initiera nya inspektörer i inspektörsyrket. Detta är särskilt intressant vad gäller förorenade områden då det

Idag saknas en högskoleutbildning som ger den breda kunskap som behövs för att effektivt kunna handlägga dessa ärenden.

Idag sker mycket av utbildningen inom området på miljöavdelningarna runt om i landet där erfarna inspektörer får ta en stor del av ansvaret. Genom att samverka med andra kommuner och ge möjlighet att lära av varandra genom lokala nätverk samt ge möjlighet till att diskutera bedömningar och ärenden kan vi skapa bättre förutsättningar för en mer enhetlig miljötillsyn. Enköpings kommun kommer därför att initiera diskussioner med närliggande kommuner runt ett sådant samarbete under 2026.

Rekrytering av inspektörer med kunskap om förorenad mark är utmanande då det är en yrkesgrupp som är eftertraktad på arbetsmarknaden. Idag rekryteras dessa personer både av länsstyrelser, statliga myndigheter, kommuner och konsultfirmor. Viktigt är därför att värna om utbildad och kunnig personal och ge dem som vill möjlighet att fördjupa sin kunskap inom området samt verka för en rimlig arbetsbelastning.

Revidering och uppdatering

Handlingsplanen för tillsyn av förorenade områden ska uppdateras årligen samt revideras vid behov. Bilaga 1 som innehåller prioriterade objekt ska årligen ses över och nya objekt ska läggas till, samt att åtgärdade objekt ska redovisas för nämnden.

Bilagor

Bilaga 1: Prioriteringslista objekt i riskklass 1 och 2